

Muzeul în aer liber din Dumbrava Sibiului împlinește 50 de ani

Valeriu Ion OLARU*

Deși vârsta Muzeului Civilizației Populare Tradiționale ASTRA nu îi conferă un statut privilegiat, valoarea instituției create în cele cinci decenii scurse de la fondare îi asigură pe deplin o puternică vizibilitate în peisajul cultural european, consacându-l definitiv în rândul marilor realizări culturale ale României secolului al XX-lea. Născut într-o epocă frământată de schimbări ideologice și transformări radicale ale satului românesc, din necesitatea salvării și conservării tehnicilor populare păstrate încă în funcțiune, în mod miraculos, până la jumătatea secolului al XX-lea pe teritoriul României, Muzeul Tehnicii Populare a fost fondat în anul 1963 de Cornel Irimie, după o idee și o propunere de amplasare exprimate de etnologul clujan Romulus Vuia, refugiat la Sibiu în perioada 1940-1942.

Ideea organizării Muzeului Tehnicii Populare ca expoziție în aer liber își are originea în programul cultural al Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, fondată la Sibiu, în anul 1861. Expozițiile organizate de astriști, colecțiile de obiecte acumulate prin donații au stat la baza organizării primului muzeu al românilor din Transilvania, deschis cu mare fast în 19 august 1905 în sediul Casei Naționale a ASTREI din actualul Parc ASTRA. Atunci pentru prima dată în România au fost transferate construcții care au ilustrat modul de producție și aspecte din viața populației majoritare din Transilvania.

Cercetător de excepție, etnolog și muzeograf, Cornel Irimie a fost cel care a reușit, în condițiile vitrege ale vremii să aglutineze experiența românească acumulată în urma cercetărilor din primii 50 de ani ai secolului trecut cu scopul organizării Muzeului în aer liber din Dumbrava Sibiului. El, Cornel Irimie, a avut abilitatea organizatorică și statura științifică necesară concentrării atenției corpului științific de specialiști români privind necesitatea salvării, conservării și valorificării patrimoniului de excepție pe care îl reprezentau măturile civilizației tehnice rurale, relicve ale unei vaste culturi europene asimilate și păstrate în România până în secolul al XX-lea. Demersurile sale au fost unanim împărtășite la nivelul elitei specialiștilor din domeniul culturii populare, tematica Muzeului Tehnicii Populare primind aprobarea Ministerului Învățământului și Culturii, Direcția Muzeu Științifice și avizul Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, Consiliul Așezămintelor Culturale, în anul 1962, precum și avizul favorabil al Prezidiului Academiei R.P.R., în anul 1963. În acești doi ani au fost achiziționate, pe baza cercetărilor prealabile, primele 12 unități muzeale care s-au reconstruit în primii ani ai organizării expoziției în aer liber, astfel încât până în 1967 (anul inaugurării oficiale a Secției Muzeul Tehnicii Populare) aceasta să dețină 30 de monumente. Cercetările intense desfășurate în această perioadă, precum și achizițiile și transferul construcțiilor selectate au conturat primele sectoare tematice destinate prezentării alimentației tradiționale, meșteșugurile, arhitectura, industriile textile și transporturile reprezentative culturii românilor și minorităților etnice¹.

Așa cum am constatat, din documentele vremii, Muzeul Tehnicii Populare a avut încă de la început o dezvoltare impetuoasă, dar armonioasă, bazată pe un proiect de excepție și pe o valoroasă arhivă științifică creată cu sprijinul corpului de elită al etnografiei și muzeografiei românești, concretizate în minuțioase cercetări desfășurate în campanii de cercetare și sesiuni de comunicări științifice, organizate periodic de specialiștii vremii reuniți în jurul vizionarului fondator. În aprecierea valorii creației Muzeului în aer liber din Dumbrava Sibiului trebuie să pornim de la bun început de la

*Doctorand, director general al Complexului Național Muzeal ASTRA, Sibiu, expert restaurator;
e-mail:office@muzeulastra.ro

¹Cornel Irimie, *Muzeul Tehnicii Populare. Actualitate, concepție, profil tematic și plan de organizare*, în *Cibinium*, Muzeul Brukenthal, Sibiu, 1966, p.15-28.

calitatea, complexitatea și minuțiozitatea conceptului tematic și a planului de organizare. Cornel Irimie a argumentat, în mod științific, importanța păstrării mărturiilor istorice ale tehnicii populare din România pornind de la o analiză sistematică a actualităților vremii, în contextul valorilor culturii europene. Demonstrația caracterizării unui popor prin munca și uneltele sale, cât și prin rezultatele acestei munci creatoare, idee preluată teoretic de la Traian Herseni a fost, în mod genial, transpusă în tematica Muzeului Tehnicii Populare, pentru ilustrarea modului de trai și specificului culturii noastre populare prin elaborarea a trei principii de expunere a patrimoniului strămutat:

1. principiul istoricității dezvoltării fiecărui domeniu de activitate ilustrat în expoziția în aer liber;
2. principiul prezentării specificului zonal al repartiției și frecvenței teritoriale a obiectelor ca fenomene de cultură;
3. valorificarea peisajului natural pentru fiecare unitate și ansamblu transferate și reconstruite în grupări sistematice de la formele cele mai vechi până la cele mai noi, completate de o expoziție permanentă, organizată într-un pavilion central.

Folosind experiența acumulată în domeniul realizării muzeelor în aer liber din țară și străinătate Cornel Irimie a făcut un pas mai departe în evoluția concepției tematice a Muzeului Tehnicii Populare. El nu se mai referă la un grup de fenomene sau manifestări de cultură, ci urmărește să ilustreze în cadrul expoziției în aer liber apariția și dezvoltarea principiilor și gândirii tehnice, cu aplicațiile sale curente, materializate în procesul de creație și dezvoltare de la cele mai simple unelte și până la instalațiile acționate de o forță naturală, luând în considerare principalele domenii ale activității creatoare a omului. Tehnica devine deci, în demersul expozițional conceput de Cornel Irimie, obiectivul fundamental pentru caracterizarea specificului național, mijloc de cunoaștere a modului în care societatea tradițională românească a înțeles să-și exploateze și să-și valorifice resursele creatoare și naturale respectând natura, pământul și tradiția strămoșească.

Deși tânăr, dar extrem de motivat de perspectiva unei realizări de excepție colectivul Secției în aer liber, aparținând Muzeului Brukenthal, condus îndeaproape de Cornel Irimie, a reușit prin eforturi exemplare să pună, până în 1967, bazele Muzeului Tehnicii Populare prin organizarea primelor sectoare tematice.

Pentru ilustrarea ideilor proiectului tematic, Muzeul din Dumbrava Sibiului a beneficiat de un colectiv entuziast de profesioniști sub conducerea arhitectului Paul Niedermaier specializat în cercetarea fenomenului de arhitectură urbană și rurală și proiectarea muzeelor în aer liber. Aceștia au reușit, cum nu se poate mai bine, să imprime Muzeului Tehnicii Populare reproducerea peisajului cultural specific vechilor comunităților rurale printr-o scenografie perfectă, în contextul morfologiei reliefului terenului destinat.

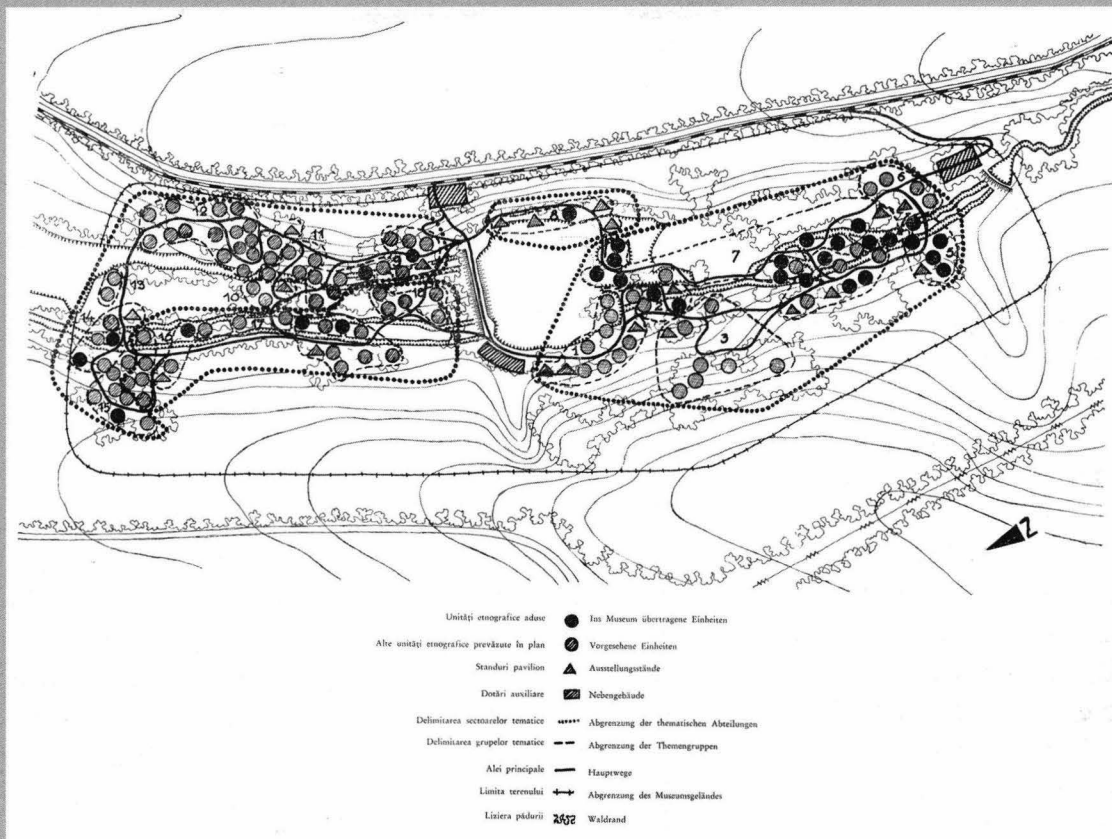
La baza proiectării arhitectonice a muzeului a stat o permanentă colaborare între muzeografi, etnografi și arhitecți, ample activități de cercetare științifică și de documentare sistematică, expediții în teren, anchete statistice și studii arhivistice. Proiectul de amplasare a muzeului a exploatat din plin terenul cu perspectivele sale pline de pitoresc de unde se poate vedea bordura Carpaților sudici, cursurile de apă, poienile și pădurile, precum și lacul situat în centrul muzeului².

Terenul variat a facilitat așezarea construcțiilor sau ansamblurilor conform unor studii peisagistice, dublate de ingenioase amenajări care să reproducă la scară naturală modelul de amplasare în spațiul original al construcțiilor și să servească înțelegerii funcționalității unităților acționate hidraulic transferate și reconstruite în muzeu.

Planul de organizare prevedea până în 1970 construirea unor ateliere și laboratoare, iar în a doua etapă, până în 1975 construirea unui mare pavilion care trebuia să adăpostească tot ce era necesar unui mare muzeu modern (depozite, săli de expoziții, săli de conferință, bibliotecă, birouri etc.)³.

² Paul Niedermaier, *Proiectul de sistematizare a Muzeului din Dumbrava Sibiului*, în *Cibinium*, Muzeul Brukenthal, 1966.

³ Cornel Irimie, *op.cit.*, p.15-28.

Plan de amplasare a unităților, grupelor și sectoarelor tematice, cf. Cornel Irimie, Muzeul Tehnicii Populare. Actualitate, concepție, profil tematic și plan de organizare, în Cibinium, 1966, p. 28.

Începând cu anul 1966, an care marchează prima etapă în organizarea Muzeului Tehnicii Populare, rezultatele activității de cercetare și de organizare a muzeului au fost publicate periodic în revista *Cibinium*.

În concluzie pentru a defini această primă etapă a Muzeului Tehnicii Populare trebuie să reconsiderăm strădania și sacrificiul predecesorilor noștri deoarece salvarea acestor mărturii-documente poate fi considerată nu numai o datorie față de știință și istoria culturii populare, ci mai presus de orice un elogiu adus miilor de creatori anonimi, țărani, arhitecți și ingineri, mari artiști făuritori de cultură pe care noi cu toții îi numim simplu poporul român.

Fără a minimaliza în nici un fel meritul echipei fondatoare condusă strălucit de Cornel Irimie, compusă din Herbert Hoffmann, Paul Niedermaier, Raymonde Wiener, Hedwig Rușdea, urmași de Ștefan Palada, Corneliu Ioan Bucur, Mihai Sofronie, Laura Sârbu, Constantin Popa, Valerie Deleanu, Elena Roman, Virginia Teodorescu, Narcisa Ucă, Nicolae Sasu și alții, trebuie să remarcăm ceea ce directorul Muzeului Brukenthal, Nicolae Lupu, spunea, în anul 1966, cu ocazia apariției primului tom al publicației *Cibinium*: „Ca și Muzeul Tehnicii Populare în sine și revista *Cibinium* este rezultatul unei activități colective înmănunchind în paginile sale rezultatele și experiența noastră a tuturor celor ce suntem preocupați îndeaproape de reușita acestor acțiuni”.

Anii care au urmat au curs inexorabil în direcția completării și definitivării expoziției tematice atât de generos creionată de Cornel Irimie ca bază a dezvoltării ulterioare a conceptului integrării culturii tehnice în contextul mai larg social al satului ca formă arhaică de organizare a societății reprezentat muzeistic prin gospodărie, locuință, habitat rural.

Autoritatea implementării și integrării noului concept privind deplasarea accentului dinspre prezentarea muzeografică a procesualității tehnice spre universul fenomenelor existenței societății tradiționale i-a revenit tânărului pe atunci Corneliu Ioan Bucur, care a completat în mod fericit tematica arhitecturii muzeului, echilibrând viziunea științifică inițială concentrată dinspre unealtă și instalație tehnică, spre om și comunitate în procesul raporturilor dintre individ-tehnică și creație populară specifice unui nou concept, vizând domeniul antropologiei culturale⁴.

Ilustrarea muzeotehnică a acestor idei s-a realizat treptat prin transferarea succcesivă a numeroase gospodării cu profile diferite pentru prezentarea ocupațională a zonelor etnografice, având ca rezultat un adevărat muzeu al civilizației populare tradiționale a românilor.

Dezvoltarea spectaculoasă pe care Muzeul în aer liber a cunoscut-o ca urmare a acestei noi viziuni, cu precădere după 1990 de când expoziția în aer liber a fost completată cu peste 160 de construcții autentice, transferate din toate zonele țării demonstrează succesul și forța cu care colectivul de specialiști ai muzeului sibian, condus de Corneliu Ioan Bucur, au reușit, pe baza unor laborioase cercetări și studii de specialitate, să îmbogățească patrimoniul cultural național edificând cel mai mare muzeu în aer liber din România, unul dintre cele mai valoroase și apreciate muzee în aer liber din Europa și din lume.

⁴ Corneliu Bucur, *Muzeul „Astra”, 100 de ani de etnomuzeologie românească la Sibiu. De la Muzeul “ASOCIAȚIUNII” la Complexul Național Muzeal ASTRA (1905-2005)*, Catalog-ghid, Editura „ASTRAMUSEUM”, Sibiu, 2006, p. 60 sqq.

Dar, lucrurile nu s-au oprit aici. Încă din 1992 un nou proiect venea să întregască și să reunească într-o singură instituție bogatul patrimoniu etnografic acumulat la Sibiu, Complexul Național Muzeal ASTRA, cel mai nou complex etno-muzeal din România, fără comparație la nivel european. Acesta cuprinde unități muzeale profilate pe civilizația populară tradițională a românilor prezentată în Muzeul în aer liber, cultura și arta populară a sașilor prezentată în expoziții organizate în Centrul istoric al Sibiului, cultura popoarelor extraeuropene prezentată în imobilul din Piața Mică nr. 11 și civilizația populară multietnică a Transilvaniei, în prezent în stadiu de proiect finanțat cu termen de finalizare 30 aprilie 2016. Această continuitate care, la Sibiu, stă sub semnul ASTREI, Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, croită generos de intelectualitatea românilor transilvăneni la jumătatea secolului al XIX-lea este cel mai grăitor exemplu al rodirii generoaselor idei ale înaintașilor care au găsit momentul istoric și terenul fertil al recoltelor de astăzi.

50 de ani rodnici pentru Muzeul în aer liber și 108 ani de la înființarea muzeului românilor din Transilvania. Cinstind împreună memoria predecesorilor și ctitorilor Muzeului Tehnicii Populare le mulțumim tuturor celor care și-au adus contribuția la realizarea Muzeului Civilizației Populare Tradiționale ASTRA și Complexului Național Muzeal ASTRA în frunte cu Corneliu Ioan Bucur, iar noilor generații de cercetători, muzeografi și specialiști le dorim să păstreze și să dezvolte în spiritul creației fondatoare Muzeul ASTRA.

